Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

16.11.2022

Lainsäädäntöneuvos Pasi Kallio
Ympäristöneuvos Hanna-Leena Keskinen
Lainsäädäntöneuvos Leila Suvantola

HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ympäristöministeriön lisäselvitys ympäristövaliokunnalle

1. Lisäselvitykset

1.1. Rajavartiolaitokset tehtävät ja raja-aidan rakentamisen mahdollistaminen luonnonsuojelualueilla

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan ehdotetusta luonnonsuojelulaista (HaVL 25/2022 vp HE 76/2022 vp) seuraavalla tavalla:

> ”Suomen ja koko Euroopan turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Valiokunta toteaa, että 15.7.2022 voimaan tulleet rajavartiolain säännökset mahdollistavat muun ohella esteiden rakentamisen rajavyöhykkeelle aiempaa laajemmin. Valiokunta on mainittua rajavartiolain muuttamista koskevassa mietinnössään HaVM 16/2022 vp — HE 94/2022 vp mm. pitänyt perusteltuna, että nykyisessä turvallisuustilanteessa tulee varautua pysyvien esteiden rakentamiseen ja ylläpitoon osalle itärajaa. Valiokunta tähdentää Rajavartiolaitoksen ja toimivan rajaturvallisuusjärjestelmän keskeistä merkitystä etenkin nykyisessä turvallisuustilanteessa. Rajavartiolaitoksen on kyettävä hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä kaikissa olosuhteissa.”

Ympäristövaliokunta on pyytänyt tarkennusta siihen, miten ehdotuksissa on otettu huomioon esimerkiksi em. esteiden rakentaminen luonnonsuojelualueelle.

Vastine

Ehdotetun luonnonsuojelulain 50 §:ssä säädetään poikkeuksista kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä. Säännöksen 1 momentissa on luettelo toimenpiteistä, jotka olisivat sallittuja kyseisillä alueilla. Lisäksi 50 §:n 4 momentissa säädettäisiin, että kansallispuistossa ja luonnonpuistossa saa tilanteen niin vaatiessa ryhtyä muun muassa rajavalvonnan edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin. Nämä toimenpiteet tulee kuitenkin toteuttaa siten, ettei niillä aiheuteta alueen perustamistarkoitukselle suurempaa haittaa, kuin on välttämätöntä.

Kuten vastineessa 7.11.2022 on todettu, ympäristöministeriö on pitänyt hallintovaliokunnan huomioita sinänsä perusteltuina, ja esittänyt joitakin muutoksia säännöksiin. Ministeriö kuitenkin katsoi vastineessaan, ettei ehdotuksen 50 §:n 1 momenttiin ehdotettu luettelon uusi, Rajavartiolaitoksen tehtäviin liittyvä 11) kohta olisi perusteltu.

Ehdotettua 50 §:n 4 momenttia esitetiin kuitenkin muutettavaksi siten, että se huomioisi Rajavartiolaitoksen tarpeet ehdotettua laajemmin:

> Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa saadaan tilanteen niin vaatiessa ryhtyä *maanpuolustuksen*, *Rajavartiolaitoksen tehtävien*, pelastustoiminnan, ihmisiin tai eläimiin tarttuvien tautien ja kasvintuhoojien torjunnan tai eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin.

Säännökseen esitetty muutos mahdollistaisi siten jatkossa tilanteen niin vaatiessa maanpuolustuksen ja Rajavartiolaitoksen edellyttämät välttämättömät toimenpiteet. Ympäristöministeriö katsoo, että tällä muutoksella mahdollistetaan samalla myös esimerkiksi rajavartiolain muutoksen tarkoittamien pysyvien esteiden rakentaminen ja ylläpito, sekä muut mahdolliset toimenpiteet, mikäli niille on välttämätön tarve esimerkiksi rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Ympäristöministeriö huomauttaa, että 50 §:n 4 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kuitenkin toteuttaa siten, ettei niillä aiheuteta alueen perustamistarkoitukselle suurempaa haittaa, kuin on välttämätöntä. Tämän lisäksi on mahdollisen pysyvän esteen rakentamisen kohdalla tarpeen ottaa huomioon kulloisenkin luonnonsuojelualueen perustamisedellytykset, sillä säännöksen mukaan toimenpiteet tulee toteuttaa siten, ettei niillä aiheuteta alueen perustamistarkoitukselle suurempaa haittaa, kuin on välttämätöntä. Tämän ohella on tarpeen ottaa huomioon esteen rakentamisen ja ylläpitämisen vaikutukset luonnonvaraisten eläinten liikkumiseen rajan yli. Osalle nykyisinkin Suomessa suojelutarpeessa olevista lajeista vaikutukset voivat olla merkittäviä, jos yhteys rajantakaiseen populaatioon heikkenee. Tämä saattaa jatkossa edellyttää tehostettuja kansallisia toimenpiteitä näiden lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Luonnonvaraisten lajien liikkumista lienee kuitenkin mahdollista edesauttaa tapauskohtaisesti erilaisin rakenneratkaisuin vaarantamatta aidan tarkoitusta.

Esteiden rakentamista koskien olisi myös mahdollista säätää poikkeuksia nykyisten suojelualueiden perustamissäädöksissä, jos se katsottaisiin turvallisuustilanteen kannalta tarpeelliseksi. Suomen itäisellä rajavyöhykkeellä sijaitsevat Urho Kekkosen, Sallan ja Oulangan kansallispuistot, Värriön ja Ulvinsalon luonnonpuistot ja laeilla perustetut Martinselkosen, Elimyssalon sekä Ison-Palosen ja Maariansärkkien luonnonsuojelualueet. Edellä mainittujen alueiden perustamissäädökset Sallan kansallispuistoa lukuun ottamatta on tarkoitus päivittää hallituksen 10.11.2022 eduskunnalle antamassa esityksessä vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja luonnonpuistoja, kansallispuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 270/2022 vp). Lisäksi rajavyöhykkeellä sijaitsee kolme lailla eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelulaiksi (851/1988) perustettua soidensuojelualuetta, joiden perustamissäädökset tulevat vastaavalla tavalla lähitulevaisuudessa päivitettäviksi. Tarvittavista poikkeuksista olisi mahdollista säädösten päivittämisen yhteydessä säätää.

Poikkeuksista olisi mahdollista säätää ehdotetun luonnonsuojelulain 52 §:n 6 momentin mukaisesti myös muun luonnonsuojelualueen perustamisasetuksissa. Laeilla perustettujen suojelualueiden lisäksi Suomen itäisellä rajavyöhykkeellä sijaitsee asetuksilla perustettuja valtion muita luonnonsuojelualueita, jotka on perustettu valtioneuvoston asetuksilla Ruunaan luonnonsuojelualueesta (124/2003), Kalevalanpuistosta (204/2014), Itä-Lapin luonnonsuojelualueista (646/2017), Pohjois-Karjalan maakunnan luonnonsuojelualueista (140/2021) sekä ympäristöministeriön asetuksilla Etelä-Karjalan maakunnan luonnonsuojelualueista (1077/2019) ja Pohjois-Karjalan maakunnan luonnonsuojelualueista (141/2021). Jos turvallisuustilanteen kannalta katsottaisiin tarpeelliseksi, myös edellä mainittuihin asetuksiin olisi mahdollista lisätä tarvittavat poikkeukset.

1.2. Serpentiinikallioiden määritelmän tarkennus ja säännöksen muutosehdotus

Ympäristövaliokunta on pyytänyt ehdotusta lakiehdotuksen 67 §:n tarkentamiseksi serpentiinikallioiden osalta siten, että pykälässä todettaisiin selvästi luontotyypin kohdistuvan maan päällisiin osiin. Määritelmän osalta on myös esitetty kysymys siitä, mikä merkitys määritelmässä on kohdalla ”…serpentiniitistä tai muusta ultraemäksisestä tai emäksisestä kivilajista muodostuvia…”

Vastine

Kuten jo edellisessä vastineessa on todettu, serpentiinikallioiden määritelmä on hallituksen esityksessä kytketty nimenomaisesti serpentiinikasvilajiston esiintymiseen, joten hävittämis- ja heikentämiskielto kohdistuu nimenomaisesti maan pinnalla oleviin luontotyyppeihin. Näitä koskeva tieto tarkentuu meneillään olevien kartoitushankkeiden edetessä. Tätä on kuitenkin mahdollista tarkentaa myös säännöstasolla, esimerkiksi poistamalla määritelmästä sana emäksiset ja lisäämällä tarkennuksen maan päällisistä osista:

> Seuraavia harvinaisia ja uhanalaisia luontotyyppejä ei saa hävittää eikä heikentää:
>
> 1) serpentiinikalliot, -kivikot ja soraikot, jotka ovat serpentiniitistä tai muusta ultraemäksisestä ~~tai emäksisestä~~ kivilajista muodostuvi~~a~~en kallio-, kivikko- tai soraikkoesiintymäien maan päällisiä osia, joilla esiintyy serpentiinikasvilajistoa

Ympäristöministeriö esittää esitetyn mukaisesti ympäristövaliokunnalle, että *1. lakiehdotuksen 67 §:n 1 momentti tarkistetaan kuulumaan seuraavasti*:

> Seuraavia harvinaisia ja uhanalaisia luontotyyppejä ei saa hävittää eikä heikentää:
>
> 1) serpentiinikalliot, -kivikot ja soraikot, jotka ovat serpentiniitistä tai muusta ultraemäksisestä [*poist*.] kivilajista *muodostuvien* kallio-, kivikko- tai *soraikkoesiintymien maan päällisiä osia*, joilla esiintyy serpentiinikasvilajistoa;
>
> ---

Ympäristövaliokunta pyysi lisäksi selvennystä siitä, mitä muita kivilajeja kuin serpentiniittiä 67 §:n tarkoittamat ”muut ultraemäksiset kivilajit” ovat. Asiaa on kuvattu 2006 julkaistussa artikkelissa ”Suomen serpentiinialueiden geologiasta ja luontotyypeistä” (Kontula, T., Husa, J. & Teeriaho, J., Lutukka 22 (4): 99–105) seuraavasti:

”Näyttää siltä, että edustava serpentiinikasvillisuus liittyy ennen kaikkea voimakkaasti muuttuneisiin ultraemäksisiin kiviin. Kun ultraemäksisten kivien primääriset mineraalit, kuten oliviini ja pyrokseenit, muuttuvat metamorfoosissa, vaihtelee muuttumistulos kiven alkuperäisen kemiallisen koostumuksen ja muuttumisprosessissa saatavana olevan veden ja hiilidioksidin määrän mukaan. Muuttumistuloksena voi syntyä eri suhteissa serpentiiniä, kloriittia, karbonaattia, talkkia ym. sekundäärisiä mineraaleja. Näiden mineraalien määräsuhteiden vaikutusta kasvillisuuteen ei yksityiskohtaisesti tunneta. Useimmilla serpentiinipaikoilla serpentiinimineraalia on ilmeisesti kivessä ainakin kohtalaisen runsaasti. Karbonaatin määrän vaihtelu näkyy puolestaan kalkinsuosija- ja -vaatijalajiston esiintymisessä.”

Tutkija Juha Pykälä (SYKE) tarkensi vielä pyynnöstä kysymystä ultraemäksisistä kivilajeista seuraavasti: ”Serpentiinikallioista kaikitenkin yli puolet on serpentiniittiä. Silti geologisen tiedon mukaisista serpentiniittikallioista monilla ei kasvillisuudessa näy serpentiinivaikutusta. Muita serpentiinikasvilajiston mahdollistavia ultraemäksisiä kiviä ovat ainakin talkki, peridotiitti, duniitti, komatiitti, ultramafiitti, ultramafinen

vulkaniitti ja pyrokseniitti. Näistä vuolukivellä ja talkilla lienee ollut usein serpentiinikasvillisuutta, mutta esiintymistä pääosa, etenkin isommat paljastumat on louhittu. Jäljelle jääneet yleensä kivilajien yhdistymiä, kuten serpentiniitti-vuolukivi.

Edellä kuvatun perusteella ympäristöministeriö painottaa edelleen, että luontotyyppimäärittelyn perusteena on serpentiinikasvillisuuden esiintyminen, ei kivilaji.

1.3. Merenkurkun suojelualueet ja vaikutus Ruotsin puolelle

Pohjanmaan liiton lausunnossa on nostettu esiin Merenkurkun maankohoamisalueen merkitys eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymänä (EAYY), joka perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen sopimukseen vuodelta 2020. Sen tavoitteena on kehittää Itämeren pohjoisosan raja-alueyhteistyötä ja edistää alueen kilpailukykyä. Pohjanmaan liton lausunnon mukaan tämä antaa Merenkurkun alueelle ylikansallisen merkityksen, minkä perusteella säännöksiin tulisi kirjata velvoite konsultoida Ruotsia sellaisista luonnonsuojelusuunnitelmista ja -toimista, joilla voi olla Ruotsiin kohdistuvia ylikansallisia vaikutuksia:

> ”Suunniteltaessa ja valmisteltaessa luonnonsuojelutoimia, joilla voi olla ylikansallisia vaikutuksia Merenkurkun alueella, tulee luonnonsuojelun valtion viranomaisten varata Ruotsin viranomaisille mahdollisuus lausua suunnitelmista, ehdotuksista luonnonsuojeluohjelmiksi tai niiden muuttamiseksi, esityksistä suojelupäätöksiksi sekä luonnonsuojelualueiden perustamista koskevista ehdotuksista.”

Vastine

Ympäristöministeriö toteaa aluksi, että luonnonsuojelua koskeva sääntely kuuluu Suomen kansalliseen suvereniteettiin, ja tarve luonnonsuojelualueiden perustamiseen määrittyy tämän kautta. Yleisesti voidaan myös todeta että mahdollinen rajat ylittävä vaikutusmahdollisuus perustuu kaikkia osapuolia koskevaan vastavuoroiseen valtioiden väliseen sopimukseen, jollainen meillä on Espoon sopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context) ja sen yleisesti sovellettava voimaansaattamisasetus (https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1997/19970067), minkä vuoksi asiasta ei ole perusteltua sisällyttää säännöksiä yksittäiseen lakiin.

Luonnonsuojelulakia koskevassa ehdotuksessa on lisäksi kiinnitetty erityistä huomiota luonnonsuojelusuunnittelun osallistumiseen ja vuorovaikutukseen. Esimerkiksi ehdotetun 17 §:n mukaan ”Luonnonsuojelusuunnittelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. Suunnitelmia ja ohjelmia valmisteltaessa on varmistettava riittävä julkinen viestintä sekä yhteistyö ja vuorovaikutus eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Luonnonsuojeluohjelman laatimisen käynnistyessä ympäristöministeriön on tiedotettava asiasta sillä tavoin, että luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle.”

Säännöksen tarkoituksena on painottaa kattavan kuulemisen ja julkisen keskustelun merkitystä, ja se soveltuu esimerkiksi kansallisen monimuotoisuusstrategian, toimintaohjelman, alueellisten toimenpidesuunnitelmien, vapaaehtoisten toimenpideohjelmien sekä luonnonsuojeluohjelmien valmisteluun. Näiden kautta osallistuminen ja vuorovaikutus heijastuu myös luonnonsuojelualueiden valmisteluun. On huomioitava, että luonnonsuojelualuiden valmistelun yhteydessä esimerkiksi maakuntaliitto voi tuoda esiin näkökantoja, jotka liittyvät esimerkiksi yhteishankkeisiin naapurivaltion kanssa.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotettu sääntely mahdollistaa laajan ja monipuolisen vuorovaikutuksen, eikä ole perusteltua säätää erityisesti Ruotsin viranomaisten kuulemisesta yksityiskohtaisemmin, kunnes asiasta on tehty valtioiden suvereniteetin edellyttämä vastavuoroinen sopimus.

Lisäksi on tarpeen tältä osin todeta, että Merenkurkun luonnonsuojelualueita koskevan erillisen säädöspaketin valmistelu on parhaillaan käynnissä, ja siinä yhteydessä on mahdollista käsitellä myös alueen ominaispiirteiden mahdollisesti edellyttämiä kokonaisratkaisuita.

Merenkurkun osalta ympäristövaliokunta on lisäksi pyytänyt näkemystä seuraavasta, myös Kalajoen aluetta koskevasta kysymyksestä: ”Kun katsotaan maankohoamisrannikkoa, luonto muuttuu nopeasti, miten laki ottaa huomioon että suojelunkin edellytykset muuttuvat kun ympäristö muuttuu. Laki on jäykkä ja pysyvä, ympäristö muuttuu."

Maankohoamisrannikon omaleimainen luonto sisältää muun muassa laajoja merenrantaniittyjä, dyynikokonaisuuksia, karujen saarten kehityssarjoja sekä voimakkaasti harvinaistuneita maankohoamisrannikon metsien kehityssarjoja. Luonnon muutos maan kohoamisen ansiosta on huomioitu – ja huomioidaan myös lakiuudistuksessa – luontaiseen kehitykseen kuuluvana tekijänä, joka suojelluilla alueilla nimenomaisesti edistää alueen suojeluarvoja ja -perusteita. Esimerkiksi Kalajoen suiston Natura-alueen (FI1000012) kuvauksessa alueen arvoa kuvataan seuraavasti: ”Alueen luontotyypit edustavat poikkeuksellisen monimuotoista maankohoamisrannikon luontoa: alueella on kattavat ja harvinaiset dyynien ja metsien sukkessiosarjat pienipiirteisine ja vaihtelevine kasvillisuustyyppeineen. Erityisesti dyynien luontotyyppien osalta alue on valtakunnallisesti erittäin merkittävä.”

1.4. Huoltovarmuus luonnonsuojelulaissa

Ympäristövaliokunta on pyytänyt näkemystä siitä, miten luonnonsuojelulaissa on otettu huomioon huoltovarmuuden vaatimukset sekä yleisellä tasolla että Merenkurkun osalta, joka on yksi väylä kriisitilanteessa Suomesta ulospäin.

Vastine

Ympäristöministeriö toteaa, että huoltovarmuuteen liittyviä kysymyksiä ei ole tarkasteltu valmistelun aikana erillisenä kysymyksenä, vaan se on otettu huomioon osana kokonaisuutta. On selvää, että huoltovarmuuden merkitys on huomattavasti korostunut Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Luonnonsuojelun valmistelu alkoi jo vuoden 2020 alussa, laki oli lausuntokierroksella kesällä 2021 ja hallituksen esitys annettiin jo toukokuussa 2022. Näin ollen keskustelu huoltovarmuuden erityisestä merkityksestä alkoi valmistelun ollessa jo varsin pitkällä.

Lähtökohtana kuitenkin on, että lain tavoitteena oleva luonnon monimuotoisuuden turvaaminen tukee kansallista huoltovarmuutta monin tavoin. Luonnon monimuotoisuus liittyy läpileikkaavasti kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan, ja viime kädessä asettaa sille myös reunaehtoja. Luonnon monimuotoisuus mahdollistaa muun muassa luonnonvarojen ja ekosysteemipalvelujen varaan rakentuvaa hyvinvointia, millä on merkitystä myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Tämä näkyy esimerkiksi ruokaturvan vahvistamisessa (pölyttäjät, riista, kala), puhtaan veden saannin edistämisessä sekä tulvariskien hallinnassa (esimerkiksi suot ovat osa tulvasuojelua). Lisäksi laaja luonnonsuojelualueverkosto tarjoaa mahdollisuuksia luonnon virkistyskäyttöön, mikä tukee samalla ihmisten henkistä kriisinkestävyyttä. Ehdotettu luonnonsuojelulaki

edistää luonnon monimuotoisuutta edistävien alueiden sekä muiden suojelukohteiden turvaamista, mutta tarjoaa myös välineitä luonnon ennallistamiseen.

Luonnonsuojelulain tavoitteisiin lisättäväksi ehdotettu ilmastonmuutoksen sopeutumisen edistäminen ja ylipäätään ilmastonmuutoksen huomioon ottaminen osaltaan vahvistavat myös huoltovarmuuden turvaamista. Sen tarkoituksena olisi konkretisoida ja vahvistaa luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja ilmastonmuutoksen keskinäissuhdetta. Tunnistamalla luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen väliset kytkökset voidaan samalla vahvistaa luonnonsuojelupolitiikan ja ilmastopolitiikan yhteensovittamista ja johdonmukaisuutta, sillä yhteys monimuotoisuuden suojelun ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen välillä on kaksisuuntainen. Turvaamalla monimuotoisuutta voidaan yleisesti edistää ekosysteemien kykyä vastustaa erilaisia häiriötilanteita ja palautua niistä. Esimerkiksi luontopohjaiset ratkaisut tulvien hallinnassa ovat riippuvaisia monimuotoisista valuma-alueista ja tietyntyyppisillä sopeutumistoimilla voidaan puolestaan rajoittaa monimuotoisuuden heikkenemistä ilmastonmuutoksen edetessä.

Toisaalta huoltovarmuuden näkökulmasta on merkitystä myös sääntelyn joustavuudella. Esimerkiksi luonnonsuojelulain säännöksistä on pääsääntöisesti mahdollisuus poiketa tiettyjen kriteerien täyttyessä. Vaikka poikkeamisen edellytykset ovat melko tiukat, poikkeaminen on usein mahdollista esimerkiksi tärkeän yleisen edun perusteella, jolloin myös huoltovarmuuteen liittyvät kansalliset kysymykset voidaan ottaa tapauskohtaisesti huomioon.

Yleisemmällä tasolla huoltovarmuutta voidaan osaltaan edistää myös vihreän siirtymän avulla, esimerkiksi kehittämällä lainsäädäntöä ja ohjausta sekä arvioimalla ja luomalla kriteereitä uusille hankkeille. Tavoitteena on vahvistaa vakaata sääntely-ympäristöä sekä luoda kannusteita toteuttaa uudistuksia ja investointeja. Vihreän siirtymän ytimessä on samalla se, että silloin kun esimerkiksi päästöjä vähennetään, ei samalla aiheuteta haittaa toisille ympäristötavoitteille. Luonnonsuojelulailla ja monimuotoisuuden turvaamisella – sekä tätä koskevan sääntelyn kehittämisellä – on tärkeä asema vihreän siirtymän toteuttamisessa, ja ne ovat osa arvioinnissa huomioon otettavia vaatimuksia. Esimerkiksi EU:n kestävän rahoituksen taksonomia-sääntelyyn on kirjattu *Do no significant harm* (DNSH) –periaate ja myös kansallisessa lainsäädännössä tullaan paikoin hyödyntämään *Ei merkittävää haittaa* -periaatetta vihreän siirtymän vauhdittamiseksi. Joissakin tilanteissa saattaa kuitenkin olla tarvetta varmistaa riittävää joustoa myös suhteessa ympäristösääntelyyn. Esimerkiksi Euroopan komissio on esitellyt uuden REPowerEU-suunnitelman vastauksena Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttamiin ongelmiin ja maailmanlaajuisten energiamarkkinoiden häiriöihin. Tähän sisältyy myös mahdollisuus poikkeuksiin akuuteissa tapauksissa, jotka vaikuttavat välittömästi huoltovarmuuteen.

Merenkurkun huoltovarmuuden osalta toteamme, että parhaillaan on valmistelussa Merenkurkun suojelualueita koskevan säädöspaketin valmistelu, ja siinä yhteydessä on mahdollista käsitellä alueen ominaispiirteiden mahdollisesti edellyttämiä kokonaisratkaisuita. Tällöin myös kansalliseen huoltovarmuuteen liittyvät seikat tulevat tarpeen mukaan otetuksi huomioon.

1.5. Metsästystrofeet ja tavaroiden vapaan liikkumisen periaatteen vastaisuus

Kuten vastineessamme 7.11. 2022 olemme todenneet, kiellon katsotaan olevan tarpeen SEUT-sopimuksen 36 artiklassa tarkoitetun eläinten terveyden ja elämän suojelemiseksi, eikä sitä ole ympäristöministeriön arvion mukaan katsottava Euroopan unionin tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen vastaiseksi. Lisäksi myös CITES-sopimuksen artikla XIV mahdollistaa jäsenvaltioiden kansallisesti tiukemmat rajoitukset.

Esimerkiksi EU:n osalta Ranskassa ja Alankomaissa on säädetty varsin samankaltaisesta kansallisesta rajoituksesta vuosina 2015 ja 2016. Luonnonsuojelulakiin sisältyvät ehdotus (90 §:n 4 momentti) vastaa varsin pitkälti Alankomaiden rajoitusta.

Luonnonsuojelulain voimassa olevin säännöksin ja myös ehdotetuin säännöksin rajoitetaan myös rauhoitettujen lajien maahantuontia, eikä tämän katsota olevan tavaroiden vapaan liikkuvuuden kanssa ristiriidassa.

Ehdotetun säännöksen tarkoittamat uhanalaisten lajien metsästysmuistot ovat lähtöisin EU:n ulkopuolelta. EU:n CITES-asetuksen mukaan metsästysmuisto sallitaan tuoda unionin jäsenmaahan henkilökohtaisena esineenä, kun on selvitetty, että se on lähtömaassa laillisesti metsästetty ja se joko tuodaan samalla saapumisella tai maahantulija voi osoittaa, että myöhemmin maahantuotava metsästysmuisto on tapettu kyseisen EU:n ulkopuolelle suuntautuneen matkan aikana ja muisto on käsiteltävänä säilymistä varten. Kaupallisiin tarkoituksiin ei metsästysmuistoakaan saa tuoda unionin alueelle.

Suomeen on vuosina 2015-2020 tuotu yhteensä 455 CITES-lajeista peräisin olevia metsästysmuistoa. Suurin osa nisäkkäitä (207 karhua lähinnä Kanadasta ja Venäjältä), muutama matelija, ei lintuja. Kanadan ja Venäjän lisäksi yleisiä viejämaita Etelä-Afrikka ja Namibia.

Lajeja on yhteensä 24. Eniten on tuotu ruskeakarhua (111 kpl/Venäjä), mustakarhua (96 kpl/Kanada), haartmanninetelänseepraa (66 kpl/Namibia ja Etelä-Afrikka), paviaania (50 kpl/Etelä-Afrikka ja Namibia), leijonaa (30 kpl/Etelä-Afrikka), aavikkoilvestä (21 kpl/Etelä-Afrikka ja Namibia) ja vihermarakattia (18 kpl/Etelä-Afrikka). Muita 17 lajia on tuotu kuuden vuoden aikana kutakin yhteensä vähemmän kuin 10 kappaletta.

Metsästysmuistot ovat yleensä luonnonvaraisista populaatioista. Poikkeuksena on leijona, joista 29 on kasvatettua leijonaa Etelä-Afrikasta ja vain yksi luonnonvarainen Zimbabwesta.

Ehdotettu säännös koskisi näistä eniten tuoduista lajeista vain ruskeakarhua ja leijonaa.

A-liitteessä on CITES-sopimuksen liitteen II eli lievemmin suojeltujen lajien listalta siirretty EU:ssa tiukempaan suojeluun karhu, susi ja ilves, joita koskevat luontodirektiivin tiukat säännökset. Nämä lajit esiintyvät myös EU:n alueella ja niiden metsästysmuistot kuuluisivat ehdotetun säännöksen piiriin. Näiden lajien yksilöiden trofee-metsästystä ei tiettävästi unionin alueella harjoiteta, mutta tarkkaa tietoa ei ole saatavissa. Näiden lajien yksilöiden hallussapito ei ole kuitenkaan riistalainsäädännön nojalla rajoittamatonta unionissa.